

Beslutning om utelukkelse av Centrais Elébricas Brasileiras S.A. (Eletrobras)

Desember 2016

Sammendrag

KLP og KLP-fondene (heretter "KLP") har besluttet å utelukke selskapet Centrais Elébricas Brasileiras S.A. (heretter "Eletrobras") grunnet uakseptabel risiko for grov korrupsjon.

Eletrobras er det største elektrisitetsselskapet i Latin-Amerika.¹ Selskapet er basert i Brasil og er børsnotert i Sao Paulo, New York (NYSE) og Madrid.² Den brasilianske regjeringen er majoritetsaksjeeier.³ Eletrobras har en dominerende posisjon i det brasilianske markedet, og de begynte en internasjonal ekspansjon i 2008, til Nicaragua, Uruguay og Argentina.⁴ I forbindelse med analysen av Petrobras tidlig i 2016, avdekket KLP informasjon som tydet på at også Eletrobras sto ovenfor en høy risiko for korrupsjon. Selve saken har fått langt mindre medieoppmerksomhet og vært noen i skyggen av Lava Jato-etterforskningen rundt Petrobras.

I mai 2016 suspenderte New York-børsen handelen av Eletrobras-aksjer etter en kunngjøring fra selskapet at det ikke ville overholde fristen for innsending av finansregnskap for 2014.⁵ Forsinkelsen skyldtes forhandlinger med US Securities and Exchange Commission (SEC) om beregningen av korrupsjonskostnader.⁶ I august 2016 ble den tidligere administrerende direktøren i Eletrobras' datterselskap Eletronuclear dømt til 43 års fengsel for å ha betalt bestikkelser til leverandører i forbindelse med byggingen av et

¹ Eletrobras, *Om Oss*. URL: <http://www.eletrobras.com/elb/main.asp?Team={5509CA89-1D49-44C9-905C-9B159FFC4935}>.

² Ibid.

³ Ibid.

⁴ Eletrobras, *Eletrobras i verden*. URL: <http://www.eletrobras.com/elb/main.asp?View=%7B6C415599-C212-44B7-BC88-6A52C44E0DAA%7D&Team=¶ms=itemID=&UIPartUID=%7BD90F22DB-05D4-4644-A8F2-FAD4803C8898%7D>.

⁵ Dezem, Vanessa, "Brasiliansk enhet suspendert på New York-børsen som følge av uavklart korrupsjon", *Bloomberg* (18. mai 2016). URL: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2016-05-17/eletrobras-sees-u-s-delisting-on-deadline-miss-amid-graft-probe>.

⁶ Ibid.

atomkraftverk i Brasil.⁷ På tidspunktet da KLP besluttet å utestenge selskapet, hadde Eletrobras ennå ikke levert inn sine amerikanske finansregnskap for 2014 og 2015.⁸ Kort tid før offentliggjøring av dette vedtaket kontaktet Eletrobras KLP for å klargjøre at selskapet leverte skjemaet 20-F til amerikanske myndigheter, inkludert revidert finansregnskap for 2014 og 2015.⁹ Eletrobras bekrefter at de avdekket bestikkelser og manipulasjon av budrunder i leverandørkontakter, datert tilbake til 2008. I sine innsendinger til SEC skriver selskapet:

De uavhengige undersøkelsesrapportene konstaterte overprising anvendt som bestikkelser og manipulasjon av budrunder (en form for svindel der en kommersiell kontrakt er lovet til én part, selv om flere andre parter også legger inn bud, for syns skyld. Denne praksisen er ulovlig i de fleste land), aktiviteter som anses for å være ulovlige i visse kontrakter. Dette har funnet sted siden 2008, og har involvert visse entreprenører og leverandører i de berørte prosjektene. Estimert effekt av bestikkelser varierer fra 1 % til 6 % av kontraktsprisen, samt visse andre fastsatte beløp. Estimert effekt av manipulasjon av budrunder er 10 % av utbetalinger knyttet til én spesiell kontrakt (R\$ 16 millioner).¹⁰

Selskapet skisserer et omfattende anti-korrupsjonsprogram som det er i ferd med å utvikle, men advarer at programmet ikke kan bli fullt ut gjennomført før i 2018.¹¹ KLP berømmer selskapet for å forbedre sitt system for å sikre etterlevelse av gjeldende lover og regler og for å gjennomføre flere opplæringsaktiviteter ("*compliance program*"). Likevel fortsetter selskapets å hevde at det er et offer for korrupsjon, på tross av bevis for og innrømmelser av korrupsjon og manipulasjon av budrunder over en syvårsperiode, samt involvering av tidligere toppledere i selskapet og dets datterselskaper. I tillegg virker tiltakene for etterlevelse som Eletrobras har annonsert å være i en tidlig utviklingsfase, og selskapet har gjort det klart at full gjennomføring ikke vil kunne skje før i starten av 2018.¹² Som et resultat er det ennå ikke mulig å konkludere med at programmet for etterlevelse er tilstrekkelig for å hindre korrupsjon.

⁷ Ewing, Reese, "Administrerende direktør for brasiliansk atomselskap får 43 års fengselsstraff for korrupsjon", *Reuters* (4. august 2016). URL: <http://www.reuters.com/article/brazil-corruption-eletrobras-idUSL1N1AL16E> (sist besøkt 9. august 2016).

⁸ Dezem, Vanessa, "Den ene brasilianske skandalen nesten ingen snakker om", *Bloomberg* (22. desember 2015). URL: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-12-22/in-petrobras-s-shadow-one-company-races-to-contain-graft-probe>.

⁹ Dokumentert på sak hos KLP.

¹⁰ Eletrobras, skjema 20-F (2015), side 1. URL: <http://ri.eletrobras.com/en/ri/DemonstracoesFinaceiras/20-F%202015.PDF>.

¹¹ *Ibid.*, side 21.

¹² *Ibid.*, side 1.

Beskrivelse av saken og selskapets involvering

Ifølge nyhetsrapporter ble det i den interne Eletrobras-granskningen avdekket bevis for at bestillinger ble betalt til leverandører i forbindelse med byggingen av opptil ni prosjekter.¹³ Disse leverandørene omfattet dem som allerede var innblandet i "Lava Jato"-etterforskningen, som ble anklaget for å ha drevet det samme opplegget med Eletrobras.¹⁴

I mars 2015 vitnet en administrerende direktør i et byggefirma involvert i Petrobras-skandalen om betalinger som følge av bestillinger i forbindelse med byggingen av atomkraftverket Angra III og vannkraftdemningen Belo Monte for Eletrobras.¹⁵ Belo Monte-demningen har også blitt kritisert for en rekke problemer relatert til miljø og urfolks rettigheter, men dette faller utenfor rammene av denne beslutningen.

I tillegg vitnet enda en direktør i et byggefirma om betalinger av bestillinger i forbindelse med Angra III.¹⁶ I juli 2015 arresterte brasilianske myndigheter den tidligere administrerende direktøren i Eletronuclear, Eletrobras' datterselskap som stod for driften av Angra III-kraftverket.¹⁷

Eletrobras' revisor KPMG nektet å godkjenne selskapets amerikanske finansregnskap for 2014 og 2015.¹⁸ Som et resultat suspenderte New York-børsen handel av Eletrobras-aksjer i mai 2016 og annonserte i tillegg en plan for å stryke selskapet.¹⁹ Høringen vedrørende strykning av selskapet fra New York-børsen ble satt til 13. oktober 2016.²⁰ Per september 2016 hadde KPMG fremdeles ikke godkjent Eletrobras' finansregnskap for 2014.

¹³ Stauffer, Caroline, "Intern granskning av Brasils Eletrobras utvides", *Reuters* (7. januar 2016). URL: <http://www.reuters.com/article/brazil-corruption-eletrobras-idUSL1N13W21720160107>.

¹⁴ Ibid. See også, Stauffer, Caroline, "Eletrobras' korrupsjonsundersøkelse ledes inn på brasilianske dammer", *Reuters* (7. oktober 2015). URL: <http://www.reuters.com/article/brazil-eletrobras-idUSL1N1182SY20151007> (sist besøkt 9. august 2016) ("Brasilianske føderale påtalemyndigheter hevder konstruksjonsfirmaer involvert i Brasils største korrupsjonsskandalen noensinne, i det statlige oljeselskapet Petrobras, sannsynligvis drev et prissamarbeid og opplegg for politiske bestillinger i Eletrobras, et mindre statlig firma som anvender noen av de samme entreprenørene som oljegiganten.").

¹⁵ Dezem, Vanessa, "Den ene brasilianske skandalen nesten ingen snakker om", *Bloomberg* (22. desember 2015). URL: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-12-22/in-petrobras-s-shadow-one-company-races-to-contain-graft-probe>.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Dezem, Vanessa, "Den ene brasilianske skandalen nesten ingen snakker om", *Bloomberg* (22. desember 2015). URL: <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-12-22/in-petrobras-s-shadow-one-company-races-to-contain-graft-probe> (sist besøkt 9. august 2016) (Inntil Eletrobras kan sette en prislapp på kostnaden av mulig korrupsjon i selskapet, nekter dets revisor KPMG LLP å godkjenne finansrapporten for 2014...)

¹⁹ Ibid.

²⁰ Parra-Bernal, Guillermo, "Brasils Eletrobras hevder New York-børsen går for strykning i oktober-høringen", *Reuters* (15. juni 2016). URL: <http://www.reuters.com/article/us-eletrobras-delisting-nyse-idUSKCN0Z12O6> (sist besøkt 9. august 2016).

I august 2016 ble tidligere administrerende direktøren i Eletronuclear, Othon Luiz Pinheiro da Silva, dømt til 43 års fengsel for korrupsjon, hvitvasking, organisert kriminalitet og for å forhindre rettsoppklaring.²¹ Domfellelsen knyttet seg til hans involvering i et opplegg for bestikklser av leverandører til atomreaktoren Angra III,²² med betaling av bestikklser anslått til over 60 millioner USD.²³ Den 15,3 milliarder USD dyre atomreaktoren Angra III har vært under bygging i over 30 år, med betydelige forsinkelser og kostnadsoverskridelser på over fem milliarder USD.²⁴

Selskapets respons

I juni 2015, få uker etter byggeledernes vitnesbyrd om bestikklser knyttet til selskapets prosjekter, meddelte Eletrobras til SEC at selskapet hadde engasjert det amerikanske advokatfirmaet Hogan Lovells for å undersøke mulige brudd på den amerikanske loven om utenlandsk korrupsjonspraksis (FCPA). Eletrobras meddelte at granskningen ville fokusere på selskapets "forretningssamarbeid med byggefirmaer som nevnes i etterforskningen i forbindelse med operasjonen kalt "Lava Jato"."

I juli 2016 ble den daværende administrerende direktøren i Eletrobras' datterselskap Eletronuclear tvunget til å gå av "ved dom... for angivelig å ha blandet seg inn i en intern granskning for å hjelpe Pinheiro"²⁵ (tidligere administrerende direktør i Eletronuclear, som nylig ble domfelt). Den 15. juli meddelte Eletrobras at de hadde ansatt en ny direktør innenfor områdene etterlevelse og risikostyring.²⁶ Selskapet sendte ut en pressemelding 25. juli, der de meddelte at Eletrobras' administrerende direktør, direktøren for produksjon og distribusjon, direktøren for overføring, finans- og investeringsdirektøren og administrasjonsdirektøren alle hadde blitt erstattet.²⁷

²¹ Ewing, Reese, "Administrerende direktør for brasiliansk atomselskap får 43 års fengselsstraff for korrupsjon", *Reuters* (4. august 2016). URL: <http://www.reuters.com/article/brazil-corruption-eletronuclear-idUSL1N1AL16E> (sist besøkt 9. august 2016).

²² Ibid.

²³ Blount, Jeb, "Brasiliansk politi arresterer 19 i Eletrobras atomkraft, etter bestikkelsesundersøkelser", *Reuters* (6. juli 2016). URL: <http://www.reuters.com/article/us-brazil-corruption-idUSKCN0ZM13N>

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

²⁶ Centrais Eletricas Brasileiras S/A, "Markedsmeddelelse – etterlevelse og risikokontroll". URL: <http://www.eletronuclear.com.br/ri/main.asp?Team={16CF4A82-16BC-4D94-A887-6218834F4480}> (sist besøkt 10. august 2016).

²⁷ Centrais Eletricas Brasileiras S/A, "Markedsmeddelelse – nye ledere " (25. juli 2016). URL: <http://www.eletronuclear.com.br/ri/main.asp?Team={16CF4A82-16BC-4D94-A887-6218834F4480}> (sist besøkt 10. august 2016).

I forbindelse med domfellelsen av Mr. Pinheiro sendte Eletrobras ut en pressemelding, der de meddelte at den eksterne granskningen utført av det amerikanske advokatfirmaet Hogan Lovells ville fortsette som før.²⁸

Selskapsdialog

Ved dialog i januar 2016 forklarte Eletrobras at de hadde tatt i bruk et nytt program for etterlevelse i desember 2014.²⁹ Dette var omtrent to måneder etter at operasjon Lava Jato-etterforskning først avdekket bestikkelsene som involverte Petrobras. De fulgte da også strengere brasilianske anti-korrupsjonsreguleringer, som ble innførte tidligere samme år.

I januar 2016 bekreftet Eletrobras at de ikke følger opp eksisterende leverandører når det gjelder etterlevelse.³⁰ Eletrobras forklarte at dette ikke har vært en bekymring, ettersom straff for korrupsjon etter brasiliansk lov, inkludert utestenging av selskaper fra offentlige anbud og kontraktoppsigelse, virker preventivt.³¹ Eletrobras ga KLP eksempler på en anti-korrupsjonsklausul som brukes i leverandørkontrakter.³² KLP ba om et overslag på omtrentlig prosentandel av dagens utestående leverandørkontakter som inkluderer denne klausulen, men selskapet var ikke i stand til å gi denne informasjonen.³³

I februar 2016 annonserte Eletrobras opprettelsen av en ny stilling: Direktør for ledelse, risikostyring og etterlevelse.³⁴

KLP avtalte å bli med i en telefonsamtale med Eletrobras 3. mai 2016.³⁵ Selskapet avlyste telefonsamtalen noen dager i forveien, og 6. mai meddelte de at de var i dialog med SEC.³⁶ Forhandlingene omhandlet "prosedyrene som har blitt tatt i bruk av selskapet, herunder den interne granskningen utført av Hogan Lovells ("granskningen"), hvis ferdigstilling er et krav

²⁸ Centrais Eletricas Brasileiras S/A, "Markedsmeddelelse – fengsling av Eletronuclears tidligere administrerende direktør" (4. august 2016). URL:

<http://www.eletrobras.com/elb/ri/main.asp?Team={16CF4A82-16BC-4D94-A887-6218834F4480}> (sist besøkt 10. august 2016).

²⁹ Dokumentert på sak hos KLP.

³⁰ Ibid.

³¹ Ibid.

³² Ibid.

³³ Ibid.

³⁴ Centrais Eletricas Brasileiras S/A, "Markedsmeddelelse 02242016 – direktør for overvåking, risikostyring og etterlevelse" (24. februar 2016). URL:

<http://www.eletrobras.com/elb/ri/main.asp?View={B0D01098-4F66-4619-A6EE-599173D33BB8}> (sist besøkt 11. august 2016).

³⁵ Korrespondanse på sak hos KLP.

³⁶ Centrais Eletricas Brasileiras S/A, "Markedsmeddelelse 20-F" (6. mai 2016). URL:

<http://www.eletrobras.com/elb/ri/main.asp?View={B0D01098-4F66-4619-A6EE-599173D33BB8}>.

for å sende inn Eletrobras' årlige rapporter i skjemaet 20-F for årene som endte 31. desember 2014 og 2015..."³⁷

11. mai 2016 la Eletrobras til at selskapet måtte komme til enighet med SEC angående innsending av 20-F for å unngå strykning fra New York-børsen.³⁸ Seks dager senere meddelte Eletrobras at de ikke kunne overholde fristen satt av SEC "fordi den uavhengige interne granskningen forbundet med Hogan Lovells US LLP ennå ikke var ferdigstilt."³⁹ Samme dag suspenderte New York-børsen handel med Eletrobras-aksjer.

KLP flyttet telefonsamtalen med Eletrobras til september 2016. Representanter for selskapet understreket at Eletrobras anser seg selv som et offer for korrupsjon begått av selskapsdirektørene som er under etterforskning eller som allerede er domfelt. KLP påpekte at det amerikanske advokatfirmaet har mandat til å undersøke mulige brudd på den amerikanske loven om utenlandsk korrupsjonspraksis, som innebærer overtredelser begått av *selskapet*, altså ikke kun de begått av enkeltpersoner. Eletrobras svarte at resultatene av Hogan Lovells-granskningen ennå ikke var tilgjengelige, men at de antok at en endelig rapport ville foreligge innen utgangen av oktober. Selskapet planla å offentliggjøre de viktigste funnene og tiltakene Eletrobras har tatt i bruk. Eletrobras bekreftet at høringsvedrørende strykning fra New York-børsen ville bli avholdt i oktober, men uttalte at Hogan Lovells-rapporten ikke er koblet til denne prosessen.

Eletrobras benytter leverandører som har vært innblandet i Lava Jato-etterforskningen. Selskapet er i ferd med vurdere deres juridiske muligheter for å kansellere eller suspendere kontrakter med enkelte leverandører.⁴⁰ Foreløpig er Eletrobras' forståelse at de ikke kan kansellere kontrakter med mindre leverandørene er domfelt.⁴¹

Styret i Eletrobras godkjente selskapets nåværende program for etterlevelse i midten av 2014.⁴² Per juni 2016 var det nye programmet for etterlevelse ennå ikke fullt ut implementert.⁴³ I tillegg erkjente Eletrobras i samme henstilling til SEC i juni 2016 at:

Som et resultat av ledelsens evaluering av effektiviteten vedrørende informasjonsavdekking, kontroller og prosedyrer for Eletrobras i 2015, besluttet

³⁷ Ibid.

³⁸ Centrais Eletricas Brasileiras S/A, "Markedsmeddelelse – relevant fakta 20 F 11 05 2016" (11. mai 2016). URL: <http://www.eletrobras.com/elb/ri/main.asp?View={B0D01098-4F66-4619-A6EE-599173D33BB8}>

³⁹ Centrais Eletricas Brasileiras S/A, "Markedsmeddelelse – relevant fakta 20 F 17 05" (17. mai 2016). URL: <http://www.eletrobras.com/elb/ri/main.asp?View={B0D01098-4F66-4619-A6EE-599173D33BB8}>.

⁴⁰ Telefonsamtale med Eletrobras (2. september 2016), notert på sak hos KLP.

⁴¹ Ibid.

⁴² Sikkerhet og utvekslingsordre, skjema 6-K, *Centrais Elébricas Brasileiras S.A. – Eletrobras*, juni 2016, side 18.

⁴³ Ibid.

ledelsen at disse kontrollene og prosedyrene ikke var effektive grunnet vesentlige svakheter i de interne kontrollene med finansielle rapporter.⁴⁴

Ifølge Eletrobras åpner selskapets struktur og mangel på kontroll over datterselskaper og fellesforetak for en risiko for at dets ansatte eller forbindelser er involvert i svindel, korrupsjon eller bestikkelser, og for at dets eksisterende kontroller ikke er effektive:

Denne risikoen er forsterket av det faktum at Eletrobras utfører mye av sin virksomhet gjennom spesialforetak⁴⁵ eller sammenslutninger som de ikke har kontroll over, ved at de har et stort antall komplekse og verdifulle kontrakter med lokale og utenlandske leverandører, i tillegg til den geografiske fordelingen av dets virksomhet og den store variasjonen av parter som er involvert i dets virksomhet.⁴⁶

Eletrobras fremhever sitt program for etterlevelse gjennom en ukentlig videokonferanse. I tillegg vil alle ansatte i Eletrobras ha fullført et nytt e-læringsprogram om antikorrupsjon og etikk ved utgangen av desember 2016.

I november 2016, etter amerikanske myndigheters offentliggjøring av selskapets 20-F, fremholdt Eletrobras at selskapet ikke lenger står overfor strykning på New York-børsen.⁴⁷ Eletrobras uttaler:

Siden starten av etterforskningen erstattet selskapet hele sitt styre, ansatte en ny administrerende direktør og en direktør med ansvar for etterlevelse, og det ble opprettet en uavhengig avdeling for etterlevelse, for å hjelpe med å koordinere etterlevelse på tvers av datterselskaper. Direktøren for risikostyring og etterlevelse, samt hennes team, vil overvåke gjennomføringen av det nye programmet for etterlevelse og etablere ukentlig kontakt med aktuelle ledere i hvert datterselskap.⁴⁸

Ifølge 20-F har Eletrobras samarbeidet med amerikanske myndigheter. Selv om selskapet ikke har mottatt melding om at det er under etterforskning for brudd på den amerikanske loven om utenlandsk korrupsjonspraksis, kan muligheten for en etterforskning ikke utelukkes.⁴⁹ I juli 2016 tok brasilianske påtalemyndigheter ut siktelse mot tidligere selskapsdirektører for "korrupsjon, hvitvasking av penger og for å forhindre rettsopklaring."⁵⁰ Selskapet samarbeider i etterforskningen og skriver at det har til hensikt "å gå videre med sivile rettsmidler mot de tiltalte."⁵¹

⁴⁴ Ibid, side 16.

⁴⁵ "Special purpose entities." (SPE)

⁴⁶ Ibid., side 15.

⁴⁷ Dokumentert på sak hos KLP.

⁴⁸ Eletrobras, skjema 20-F (2015), side 1. URL:

<http://ri.eletrobras.com/en/ri/DemonstracoesFinaceiras/20-F%202015.PDF>.

⁴⁹ Ibid., side 20-21.

⁵⁰ Ibid., side 1.

⁵¹ Ibid.

Gjennom 20-F bekreftes det at Eletrobras er i ferd med å ta tak i en rekke mangler ved etterlevelse som ble avdekket ved den interne granskningen. Disse inkluderer strukturering og utvikling av dets antikorrupsjonsregler for tredjeparter - både for leverandørkontrakter samt aksjonæravtaler for spesialforetak (SPE) der Eletrobras er aksjonær. Eletrobras skriver at for å ivareta vesentlige svakheter i selskapets interne finansielle kontroller, har selskapet utviklet "Eletrobras 5-dimensjonell selskaps- og integritetsprogram", som består av fem handlingstiltak:

1. *Utvikling av bedriftskultur;*
2. *Periodisk risikovurdering;*
3. *Retningslinjer og prosedyrer;*
4. *Kommunikasjon og opplæring;*
5. *Kontinuerlig overvåking, reparasjon og anvendelse av sanksjoner.*⁵²

Eletrobras klagde at den ukentlige videokonferansen, som beskrevet tidligere til KLP, er et eksempel på et initiativ under punktet bedriftskultur. Selskapets nye e-læringsprogram, som utgis 9. desember, ble nevnt som et eksempel på "Kommunikasjon og opplæring."⁵³

Likevel bemerker Eletrobras at en fullstendig implementering av dets program for etterlevelse ikke vil være gjennomført før "tidlig 2018".⁵⁴ Til slutt advarer Eletrobras at det ikke kan utelukke potensielle sanksjoner grunnet omfanget av tid som er nødvendig for å etablere et fullt ut fungerende program for etterlevelse:

*På grunn av den tiden som kreves for å fullt ut å gjennomføre vårt program for etterlevelse, vil vi kunne bli ilagt sanksjoner og straff knyttet til håndhevelse av den amerikanske loven om utenlandsk korrupsjonspraksis og den brasilianske antikorrupsjonsloven.*⁵⁵

Eletrobras er derfor klar på at dets oppdaterte program for etterlevelse muligens ikke vil bli innført fullt ut før tidlig 2018, og at selskapet som et resultat av dette kan bli ilagt straffer.

Analyse

Ifølge KLPs retningslinjer for ansvarlige investeringer, "skal KLP utestenge selskaper fra investering der det er en uakseptabel risiko for at selskapet er ansvarlig for eller medvirkende i... grov korrupsjon..."⁵⁶

⁵² Ibid.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Eletrobras, skjema 20-F (2015), side 21. URL:

<http://ri.eletrobras.com/en/ri/DemonstracoesFinaceiras/20-F%202015.PDF>.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ KLP, *KLPs retningslinjer for ansvarlige investeringer* (sist oppdatert 4. november 2014). URL:

A. Grov korrupsjon

Som nevnt i beslutningen om å utestenge Petrobras,⁵⁷ gis følgende definisjon av grov korrupsjon:⁵⁸

Grov korrupsjon foreligger dersom et selskap gjennom sine representanter

a) gir eller tilbyr en fordel – eller forsøker å gjøre det – for å utilbørlig påvirke:

i) en offentlig ansatt tjenestemann i utøvelsen av offentlige plikter eller i avgjørelser som kan tilføre selskapet en fordel, eller

ii) en person i privat sektor som tar avgjørelser eller har innflytelse på avgjørelser som kan tilføre selskapet en fordel,

og

b) korrupsjonshandlingene som nevnt i bokstav a utføres på en systematisk eller omfattende måte.⁵⁹

Hva gjelder definisjonen nevnt ovenfor, er det lite i Eletrobras-saken som skiller denne korrupsjonsskandalen fra avsløringene i operasjon "Lava Jato" som involverer Petrobras. Begge sakene involverte toppledere – herunder, i Eletrobras-saken, administrerende direktør i et av selskapets datterselskaper – dømt for "korrupsjon, hvitvasking, organisert kriminalitet og for å forhindre rettsoppløring."⁶⁰ Othon Luiz Pinheiro da Silva samarbeidet med Eletronuclear-leverandører for å overprise kontrakter for bygging av en atomreaktor og brukte inntektene til å bestikke offentlige tjenestemenn.⁶¹ Pinheiro da Silva var tidligere både administrerende direktør i Eletronuclear og "en viseadmiral i den brasilianske marinen."⁶²

http://english.klp.no/polopoly_fs/1.33317.1459346158!/menu/standard/file/KLP%20guidelines%20-For%20responsible%20investment%20-.pdf.

⁵⁷ KLP, "Avgjørelse om å utestenge Petr leo Brasileiro S.A. (Petrobras)" (1. juni 2016). URL: http://english.klp.no/polopoly_fs/1.34190.1466493152!/menu/standard/file/Petrobras%20decision%20to%20exclude.pdf.

⁵⁸ Etikkrådet, *Tilråding av 15. november 2007*, s. 4. URL: <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fin/statens-pensjonsfond/siemens.pdf>.

⁵⁹ Ibid, s. 3-4.

⁶⁰ Ewing, Reese, "Administrerende direktør for brasiliansk atomselskap f r 43 års fengselsstraff for korrupsjon *Reuters* (4. august 2016). URL:

<http://www.reuters.com/article/brazil-corruption-eletrabras-idUSL1N1AL16E> (sist besøkt 9. august 2016).

⁶¹ Ibid.

⁶² Ibid.

Hva gjelder den andre delen av "grov korrupsjon"-definisjon, merkes det at den aktuelle praksisen foregikk over en periode på minst syv år og involverte flere kontrakter og tredjeparter, samt toppledere i Eletrobras og dets datterselskaper. Praksisen kan derfor anses som systematisk.

B. Fremtidig vurdering

KLP vurderer også risikoen for at et selskap vil bli ansvarlig for grov korrupsjon i fremtiden. I denne forbindelse er det flere faktorer som gir KLP grunn til bekymring.

Eletrobras sin revisors motvilje til å godkjenne selskapets finansregnskap for 2014 og 2015 var i seg selv en sterk indikasjon på at Eletrobras ennå ikke hadde tatt et fullt oppgjør med tidligere misgjerninger og adressert tilknyttede svakheter på en systematisk og helhetlig måte. På grunn av manglende innsendelser, per september 2016, da KLP besluttet å utestenge Eletrobras, sto selskapet ovenfor strykning fra New York-børsen. Dette var også en svært uvanlig situasjon – for ikke å nevne domfellelsen av den tidligere administrerende direktøren Eletronuclear som ble straffet til 43 år i fengsel.

På tidspunktet der KLP vurderte denne saken hadde Eletrobras fortsatt ikke levert sitt 20-F for 2014 og 2015, noe som forsterket våre bekymringer over at selskapet ennå ikke hadde tatt fullt oppgjør med omfanget og varigheten av bestikkelsene under etterforskning. På dette tidspunktet var det derfor ikke mulig for KLP å vurdere om de nylig iverksatte tiltakene var tilstrekkelige til å håndtere risikoen Eletrobras står ovenfor når det gjelder fremtidig deltakelse i liknende aktiviteter.

I oktober 2016 leverte Eletrobras sitt 20-F for 2014 og 2015, der de bekrefter at selskapet hadde funnet bevis for "overprising relatert til bestikkelser og manipulasjon av budrunder", datert tilbake til så tidlig som 2008.⁶³ Overtredelsene har altså funnet sted over en periode på minst syv år. Dertil kommer at en rask sjekk av selskapets 20-F-skjemaer for årene 2009 til 2015 viste at vesentlige svakheter i Eletrobras' interne finansielle kontroller ble identifisert i hvert av disse syv årene.⁶⁴ Det er ikke mulig å si om korrupsjon ville ha blitt avdekket på et tidligere tidspunkt hvis de identifiserte manglene hadde blitt rettet opp. Som et minimum reiser det imidlertid tvil om Eletrobras' evne og/eller vilje til å forbedre sine kontroller innen rimelig tid.

KLP berømmer selskapet for å forbedre sitt system for etterlevelse og for å gjennomføre ytterligere opplæringsaktiviteter, men er fortsatt bekymret for Eletrobras' innrømmelse om at tiltakene muligens ikke kan gjennomføres fullt ut før tidlig 2018. Videre er flere ledere på leverandørsiden, som har drevet forretninger med både Petrobras og Eletrobras, i ferd med å

⁶³ Eletrobras, skjema 20-F (2015), side 21. URL: <http://ri.eletrobras.com/en/ri/DemonstracoesFinaceiras/20-F%202015.PDF>, side 1.

⁶⁴ Eletrobras, *Alle finansregnskap, skjema 20F*, <http://ri.eletrobras.com/en/ri/Paginas/Demonstracoes-Financeiras.aspx>.

inngå avtaler med brasilianske myndigheter, slik at mer informasjon kan komme frem. Eletrobras har offentliggjort noen foreløpige konklusjoner fra sin interne gransking i selskapets 20-F. De har imidlertid ikke offentliggjort selve rapporten og har heller ikke erklært hvorvidt de har til hensikt å gjøre det. Funnene i den interne granskingen knyttet til etterforskningen av mulige brudd på den amerikanske loven om utenlandsk korrupsjonspraksis, har heller ikke blitt offentliggjort.

Gitt uregelmessighetene i informasjon uthevet ovenfor, i tillegg til flere faresignaler, er KLP fortsatt foruroliget over at Eletrobras holder fast ved at det er et offer for korrupsjon. Videre tyder forsinkelsene som forutses ved gjennomføring av et omfattende program for etterlevelse på at risikoen for korrupsjon fortsatt er uakseptabelt høy. Som et resultat er Eletrobras' 20-F innlevering for 2014 og 2015 ikke tilstrekkelig til å berettige at KLP reviderer sin konklusjon. Innsendelsene understreker tvert imot KLPs innledende bekymringer og tydeliggjør de utfordringene selskapet står overfor når det gjelder å utvikle og implementere et effektivt program for etterlevelse. Eletrobras har ennå ikke overvunnet denne utfordringen.

Beslutning

Av alle de ovennevnte grunnene er det KLPs konklusjon at det er en uakseptabel risiko for at Eletrobras har vært involvert i grov korrupsjon og at selskapet på nytt kan bli involvert lignende hendelser. KLP har derfor besluttet å utestenge Eletrobras fra KLP og KLP-fondenes investeringer med virkning fra desember 2016.